

**«Αἱ ἡμέραι τῶν ἐτῶν ἡμῶν ἐν αὐτοῖς ἑβδομήκοντα ἔτη,
ἐὰν δὲ ἐν δυναστείαις, ὀγδοήκοντα ἔτη,
καὶ τὸ πλεῖον αὐτῶν κόπος καὶ πόνος» (Ψ. 89, 10 [1]).**

Ἀγαπητοὶ πατέρες καὶ ἀδελφοί,

Οἱ ζῶντες καὶ οἱ νεκροὶ ἀδελφοί συγκροτοῦμε τό Σῶμα τῆς Ἐκκλησίας, μέ Κεφαλὴ τόν Κύριο, συντηρούμενοι μέ τήν πνοή τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Ἐπικοινωνοῦμε ιδιωτικά μέ τήν προσευχητική μνήμη τῶν ἀγαπημένων μας προσώπων, πού «ἔφυγαν» πρίν ἀπό μᾶς καί λατρευτικά μέσῳ τῆς ἱεροπρεποῦς ἐκκλησιαστικῆς Κηδείας καί τῶν ἱερῶν Μνημοσύνων.

Ὁ μεταπτωτικός ἄνθρωπος ἐντάσσεται στή χρονική πορεία, ἀπό τήν εἴσοδο στή ζωὴ ὡς τήν ἐξοδὸ του. Ἡ παροῦσα ζωὴ εἶναι στάδιο ἀγῶνα· εἶναι στίβος ὅπου μπαίνουμε καί προχωροῦμε. Εἴμαστε οἱ διαβάτες, πού μένουμε σέ ἓνα «πανδοχεῖο», ὅπως τό ἀποκαλεῖ ὁ ἱερός Χρυσόστομος. Κάποτε φτάνουμε στό τέλος, καί ἡ Ἐκκλησία δέεται νά εἶναι «Χριστιανὰ τά τέλη τῆς ζωῆς ἡμῶν, ἀνώδυνα, ἀνεπαίσχυντα, εἰρηνικά καί (ἐτοιμοὶ μέ) καλὴ ἀπολογία». Ὁ θάνατος εἶναι «τό σημεῖο πού τό μικρὸ ρυάκι τῆς ζωῆς μας συναντιέται καί χύνεται στὸν ὠκεανὸ τῆς αἰωνιότητος.». Ἐδῶ ἀρχίζει ἡ ὄντως ζωὴ, ὅπου προπέμπουμε τοὺς γονεῖς, τοὺς δασκάλους καί ὅποιον ἄλλο ταξιδεύει πρὸς τὰ Ἄνω.

Ὁ ἱερός Δαμασκηνὸς μᾶς εἰσάγει στό μυστήριον τοῦ θανάτου μέ ἓνα θαυμάσιο τρόπο, μέ λόγους διδακτικούς καί παρηγορητικούς. Στοχαστικὴ μελέτη τῆς ὑμνογραφίας τῆς Ἐξοδίου Ἀκολουθίας δείχνει ὅτι ὀφείλουμε νά προσευχόμαστε ιδιωτικά καί λατρευτικά (μέσῳ τῆς ἱερᾶς Προσκομιδῆς) γιὰ τοὺς νεκρούς, ἔχοντας συνεχῆ Μνήμη θανάτου.

Στὶς Ἀποστολικές Διδαχές[2] βρίσκεται ἡ διάκριση τῶν Μνημόσυνων σέ «τρίτα», δηλαδή τήν τρίτη ἡμέρα ἀπὸ τήν κοίμησιν «ἐνάτα», «τεσσαρακοστά» καί «ἐνιαύσια». Τὰ τρίτα παραπέμπουν στήν Ἀνάστασιν τοῦ Κυρίου μετὰ τήν τριήμερη παραμονή Του στὸν τάφο. Τὰ ἐνάτα συνιστοῦν εὐχή ὁ μεταστάς νά συγκαταριθμηθεῖ μέ τὰ ἐννέα τάγματα τῶν ἀγγέλων. Τὰ τεσσαρακοστά συναρμόζονται μέ τήν ἀνάλογη παραμονή τοῦ Κυρίου ἐπὶ τῆς γῆς ὡς τήν Θεῖαν Ἀνάληψή Του, μέ τήν εὐχή ὁ νεκρὸς νά ζήσει γιὰ πάντα κοντὰ στὸν Κύριο. Τὰ ἐτήσια εἶναι ἐπέτειος τοῦ θανάτου. Ἀντίστοιχα τελοῦνται τὰ τρίμηνα, ἐξάμηνα, ἐννεάμηνα. Γιά τὰ Μνημόσυνα ὁμιλοῦν ὅλοι οἱ ἱεροὶ Πατέρες καί εἶναι ἀξιοσημεῖωτο ὅτι ὁ Διονύσιος Ἀρεοπαγίτης, ὁ Θεόδωρος Στουδίτης καί ἄλλοι ἐντάσσουν τὰ ἱερά Μνημόσυνα στὰ Μυστήρια τῆς Ἐκκλησίας.

Τὰ Μνημόσυνα ὠφελοῦν καί τοὺς ζῶντες καί τοὺς νεκρούς, ὅπως καί ἂν τελεστοῦν. Ὡστόσο, τῇ μεγαλύτερῃ ὠφέλειᾳ στοὺς νεκρούς προξενεῖ ἡ ἐνταξί τους στή Θεία Εὐχαριστία, ἀφοῦ μέ τίς μερίδες στό ἅγιο Δισκάριο «ἐνώνονται ἀόρατα μέ τόν Θεό, ἐπικοινωνοῦν μαζί Του, παρηγοροῦνται, σώζονται εὐφραϊνόμενοι ἐν Χριστῷ» (Ἅγιος Συμεὼν Θεσσαλονίκης).

«Τίποτα δέν παραδόθηκε ἀσυλλόγιστα καί ἀνώφελα ἀπὸ τοὺς μαθητὲς καί κήρυκες τοῦ Χριστοῦ, μά καί τίποτα δέν διατηρήθηκε ἀσυλλόγιστα καί ἀνώφελα στήν Ἐκκλησία τοῦ Θεοῦ. Τό νά μνημονεύουμε στή Θεία καί ὁλόλαμπρη Μυσταγωγία ἐκείνους πού κοιμήθηκαν Ὁρθόδοξοι, εἶναι ὅπως οἷον ὠφέλιμο καί θεάρεστο» (Γρηγόριος ὁ Νύσσης).

«Δέν εἶναι ἄσκοπες οἱ προσφορὲς γιὰ τοὺς ἀπελθόντες, καί οἱ ἐλεημοσύνες. Ὅλα τὰ ἔχει προστάξει τό Ἅγιο Πνεῦμα, γιὰ νά ὠφελούμεστε ὁ ἓνας ἀπὸ τόν ἄλλον. Ὡφελεῖται ἐκεῖνος ἀπὸ ἐσένα καί σύ ἀπὸ ἐκεῖνον... Ἄς σοφιστοῦμε μιά ὠφέλεια γι' αὐτούς πού ἔφυγαν. Ἄς τοὺς προσφέρουμε κάθε βοήθεια. Οἱ ἐλεημοσύνες καί προσφορὲς τοὺς ἐξασφαλίζουν πολλή ἀνακούφιση, μεγάλη ἀπολαβὴ καί ὠφέλεια... Θέλεις νά τιμήσεις τόν ἀπελθόντα; Ὁχι μέ θρήνους, ἀλλὰ μέ ἐλεημοσύνες, εὐεργεσίες, λειτουργίες». (ἰ. Χρυσόστομος).

«Καί ἂν ἀκόμη στὸν ἀέρα (ἀγνός) πεθάνει ὁ εὐσεβής, μὴ διστάσεις νά προσφέρεις γι' αὐτόν λάδι καί κερί. Διότι αὐτὴ τήν προσφορά τὴν δέχεται ὁ Θεός καί ἀνταποδίδει τὴν ὠφέλεια» (Ἅγιος Ἀθανάσιος).

«Οἱ καρποὶ δηλοῦσι ὅτι καί ὁ ἄνθρωπος σπέρμα εἶναι καί ὡς καρπὸς ἐκ τῆς γῆς καί ὅτι καταβαλλόμενος εἰς τὴν γῆν τώρα, ὡς σίτος... μέ τὴν δύναμιν τοῦ Θεοῦ θέλει νά ἐξαναστηθῇ, καί ἀφοῦ... ἀναβλαστήσῃ ἐν τῷ μέλλοντι, τότε τέλειος καί ζῶν θέλει νά προσαχθῇ εἰς τόν Χριστόν, ἐπειδὴ καθὼς ὁ παρὼν καρπὸς θάπτεται μὲν εἰς τὴν γῆν, βλαστάνει δέ μετὰ ταῦτα καί τελεσφορεῖ, καί ἀναδίδει πλούσιον τόν καρπὸν, μέ τόν αὐτόν τρόπον καί ὁ ἄνθρωπος, δίδόμενος εἰς τὴν γῆν,

θέλει νά ἀναστηθῇ πάλιν» (Συμεών Θεσσαλονίκης).

«Οἱ ψυχές τῶν κεκοιμημένων εἶναι σέ ἄνεση ἢ σέ ὀδύνη, κατά τά ἔργα... Ἐλευθερώνονται μέ τίς δεήσεις τῶν Ἱερέων καί τῶν ἀγαθοεργῶν τῶν συγγενῶν, ιδίως τῆς Θ. Λειτουργίας...» (Πατριάρχης Ἱεροσολύμων Δοσίθεος).

«Ἀδελφοί μου, μή λυπήσθε διά τούς ἀποθαμένους, ἀλλά ἂν τούς ἀγαπᾶτε, κάμνετε ὅ,τι ἡμπορεῖτε διά τήν ψυχήν των, συλλείτουργα, μνημόσυνα, νηστείας, προσευχάς, ἐλεημοσύνας...» (Κοσμάς ὁ Αἰτωλός, Διδαχή Δ').

(Οἱ ἔνοχοι νεκροί) «ἔρχονται σέ συναίσθηση καί ζητοῦν βοήθεια, ἀλλά δέν μποροῦν νά βοηθήσουν τόν ἑαυτό τους. Ὅσοι εἶναι στόν Ἄδη ἕνα πρᾶγμα θά ἤθελαν ἀπό τόν Χριστό: νά ζήσουν λίγο νά μετανοήσουν. Ἐμεῖς πού ζοῦμε, ἔχουμε περιθώρια μετανοίας, ἐνῶ αὐτοί δέν μποροῦν πιά νά βελτιώσουν τή θέση τους, ἀλλά περιμένουν ἀπό ἐμᾶς βοήθεια μέ τήν προσευχή μας... Τούς δίνει ὁ Θεός μία εὐκαιρία... νά βοηθηθοῦν ὡς τῇ Β' Παρουσία. Ὅπως ἐδῶ στή ζωή, ἂν κάποιος εἶναι φίλος μέ τόν βασιλιά, μπορεῖ νά μεσολαβήσῃ καί νά βοηθήσῃ ἕναν ὑπόδικο, ἔτσι κι ἂν εἶναι κανεῖς φίλος μέ τόν Θεό, μπορεῖ νά μεσολαβήσῃ μέ τήν προσευχή του» (Ὅσιος Παΐσιος).

Ὅλοι οἱ ἱεροί Πατέρες διαχρονικά συντάσσονται στήν ἴδια γραμμή.

Κάθε Θεία Λειτουργία τελεῖται ὑπέρ τῶν ζώντων καί τῶν τεθνεώτων ἀδελφῶν καί τά Σάββατα εἶναι ἀφιερωμένα στούς νεκρούς, μέ ἀφετηρία τό Μ. Σάββατο, τό ὁποῖο κατέβηκε ὁ Χριστός στόν Ἄδη[3]. Τά Ψυχосάββατα συνιστοῦν ὑπόμνηση ὅτι τό σῶμα θά ἀναστηθεῖ κατά τήν Β' Παρουσία τοῦ Κυρίου, γιά νά ἐνωθεῖ μέ τήν ἀθάνατη ψυχή. Χαρακτηριστικό σχετικά εἶναι τό 37ο κεφάλαιο τοῦ Προφήτου Ἰεζεκιήλ. Ἰδιαίτερα τό Σάββατο πρὶν ἀπό τήν Κυριακή τῆς Ἀποκριᾶς παραπέμπει στήν Β' Παρουσία καί στήν Κρίση.

Ὅμοια τό Σάββατο πρὸ τῆς Πεντηκοστῆς διατρανώνεται ἡ πίστη μας στήν καθολικότητα τῆς Ἐκκλησίας, πού περιλαμβάνει τήν Στρατευομένη ἐπὶ τῆς γῆς καί τήν Θραμβεύουσα στούς Οὐρανούς. Δεόμεθα «ὑπέρ τῶν ἀπό αἰῶνος ἐπ' ἐλπίδι ἀναστάσεως ζωῆς αἰωνίου κοιμηθέντων... ἐκ τῶν ἀπ' ἀρχῆς καί μέχρι τῶν ἐσχάτων».

«Εὐχόμεθα ... γιά ἐκείνους πού ἐκοιμήθησαν, τήν 1η ἡμέρα, τήν 3η, τήν 9η, τήν 40στή, κατόπιν μετά ἀπό τρεῖς μῆνες, ἕξι καί ἐννέα... καί ὅσες φορές θέλουν νά κάνουν αὐτό οἱ συγγενεῖς...» (Μητροφάνης Κριτόπουλος, Ὁμολογία)

Τά κόλλυβα ἔχουν θεολογικό συμβολισμό. Τό σιτάρι παραπέμπει στήν ταφή καί τήν ἀνάστασι. «Πεθαίνει» στή γῆ, ἀλλά βλαστάνει νέος καρπός, νέα ζωή.

Ἀδελφοί μου ἀγαπητοί,

Πρὸ ἔτους κοιμήθηκε ἡ σεβαστή μου μητέρα Τζίλδα. Ἦταν γυναῖκα προσευχῆς καί καρτερίας, καί μέ αὐτά τά ἐφόδια μεγάλωσε τέσσερα παιδιά. Τά ἀδέλφια μου καί ἐγώ ὁ ἴδιος προσπαθήσαμε νά μὴν τήν λυπήσουμε ποτέ. Ἐνιωθα χαρά ἀκούγοντας ἔστω τήν ἀνάσα της στό βαθύ της γῆρας. Προσεύχομαι καθημερινά γιά τούς γονεῖς μου καί πάντα τούς μνημονεύω στήν ἱερά Προσκομιδή, ἐλπίζοντας στήν Ἄνω συνάντηση καί στήν Αἰώνια Ζωή μαζί τους. Ἐτσι πρέπει νά κάνουμε ὅλοι γιά τά ἀγαπητά μας πρόσωπα, ἀσφαλῶς καί γιά τούς ἐχθρούς μας, συγχωρώντας τά λάθη τους, γιὰ αὐτό εἶναι τό θέλημα τοῦ Θεοῦ, ὅπως σαφῶς διατυπώνεται στήν Κυριακή Προσευχή. Ὁ Θεός εἶναι Ἀ γ ά π η καί θά μᾶς δεχτεῖ στήν ἀγκαλιά Του, ἐφόσον μετανοοῦμε γιά τίς ἀστοχίες μας καί δείξουμε τήν ἀγάπη μας στούς συνανθρώπους μας.

Πρὸ ἔτους, κατά τήν κοίμησή της, συγκινήθηκα ἀπό τήν δέηση τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου κ. Ἱερωνύμου καί ἀπό τήν συμμετοχή ἀδελφῶν ἀγίων Ἀρχιερέων, πλήθους Κληρικῶν, καθὼς καί τοῦ λαοῦ τοῦ Θεοῦ στήν Ἐξόδιο Ἀκολουθία.

Ἀπό μέρους τῶν ἀδελφῶν μου, θά ἤθελα νά σᾶς εὐχαριστήσω θερμά γιά τήν σημερινή παρουσία καί συμπροσευχή σας ὑπέρ ἀναπαύσεως τῆς ψυχῆς τῆς λατρευτῆς μας Μητέρας. Εἴθε ὁ Κύριος νά μᾶς ἀξιώσει τοῦ ποθητοῦ, τήν εἰσοδό μας στήν Οὐράνια Βασιλεία Του. Ἀμήν !

+ Ὁ Νικαίας Ἀλέξιος

[1] «ἐς γὰρ ἐβδομήκοντα ἔτεα οὗρον τῆς ζόης ἀνθρώπῳ προτίθημι», Ἡροδότου, Ἱστορίαι (Κλειώ), 32, 2.

[2] Από την Π. Δ. υπόψη και του Νεεμίου 9, 1-5.

[3] Συναξάριο α΄ Ψυχосαββάτου: «Ἐν Σαββάτῳ δέ αἰεί τήν τῶν ψυχῶν μνείαν ποιούμεθα...Σάββατον κατάπαυσιν σημαίνει». Ἅγιος Νεκτάριος, «Περί ἀθανασίας ψυχῆς & Ἱ. Μνημοσύνων»: Τό Σάββατον...«ἱστορικὴν... σημασίαν, οὐχὶ δογματικὴν...τό Σάββατον, ἥτοι ἡμέραν τοῦ θανάτου ἐθέσπισαν (οἱ ἱ. Πατέρες) γίνεσθαι τὰ Μνημόσυνα, οὐχὶ τὴν Κυριακὴν τῆς Ἀναστάσεως ἡμέραν, ἥτις σύμβολον εἶναι τῆς ἀναστάσεως τῶν νεκρῶν κατὰ τὴν Β΄ Παρουσίαν...».